

การพัฒนาารูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา บ้านฮองฮี ต.ยางตลาด อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์

Participatory Development of the People in Protection for Drug Problems Model : A Case Study Honghee Vinllage, Yangtarad Sub-District, Yangtarad District, Kalasin Province

คะนอง พิรุน¹

Kanong Pilun¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ตลอดจนรูปแบบในการป้องกันเกี่ยวกับยาเสพติด และเพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่บ้านฮองฮี ต.ยางตลาด อ.ยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group Interview) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-Informants) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน ด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1)ปัญหายาเสพติดในชุมชนถือว่าอยู่ในระดับน้อยมาก 2)รูปแบบในการป้องกันปัญหายาเสพติด มีรูปแบบโดยนำแนวคิดที่เป็นรูปแบบทั้งภาครัฐและภาคประชาชนมาผสมผสานและพัฒนาเป็นรูปแบบของชุมชนในการป้องกันยาเสพติด 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ 1) การมีส่วนร่วมคิด อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก 3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก และ 4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : การป้องกันยาเสพติด,การมีส่วนร่วม,การพัฒนาารูปแบบ

Abstract

The objectives of the research were to analyze the present situation and problems related to Drug and Development Model of the Protection for Drug Problems use mixed research approaches methodology between qualitative methodology and quantitative methodology. Qualitative methodology by In-depth interview key informants and quantitative methodology by questionnaire was randomly collected from 320 Sample was analyzed and evaluated by statistical packaged

¹ อาจารย์, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

statistical for analysis data is mean and standard deviation. The research results were as follows: 1.present situation and problems related to Drug at a low level 2.The Model of drug problem prevention should combine both the government and public sector. 3.Participation of people in the work of anti-drug crackdown. The average level of the participation of the people in Protection for Drug Problems Model was high. 1) The idea of participation was high level. 2) The participation decision was high level 3) Participation in physical activity was high level. and 4) Participation in evaluation was medium level.

Keywords: Protection for Drug Problems, Participation, Development of Model

บทนำ

ยาเสพติดถือได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงต่อคนไทยทั้งประเทศ เพราะมีการแพร่ระบาดไปสู่ประชาชนทุกระดับ ไม่เพียงจะส่งผลกระทบต่อตัวผู้เสพเท่านั้น ยังมีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ และยังถือได้ว่ายานาเสพติดเป็นสาเหตุของปัญหาอาชญากรรมในสังคมอีกด้วย สำหรับประเทศไทยประสบปัญหายาเสพติดมาโดยตลอด ปัญหาอันเกิดจากยาเสพติดมีแนวโน้มในเกณฑ์สูงขึ้น จากสถานการณ์การปราบปรามยาเสพติดในไตรมาสสองของปี 2556 พบการจับกุมผู้ค้าและผู้เสพยาเสพติดจำนวนมากที่สุดของคดีอาญารวม โดยรับแจ้ง 110,711 ราย เพิ่มขึ้นจากไตรมาสเดียวกันของปี 2555 และจากไตรมาสก่อนหน้า ร้อยละ 19.7 และ 0.1 ตามลำดับ สามารถจับกุมผู้ต้องหาได้ 115,228 คน เพิ่มขึ้นจากไตรมาสเดียวกันของปี 2555 ร้อยละ 55.2 แต่ลดลงจากไตรมาสก่อนหน้าร้อยละ 0.2 ทั้งนี้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงทวีความรุนแรงโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งการเป็นนักค้ารายใหม่และเป็นผู้เสพ โดยปลายปี 2555 พบนักค้ารายใหม่อายุน้อย 12 ปี 10 ที่ถูกชักจูงให้รับยาบ้าจากเอเยนต์เพื่อหารายได้ เครือข่ายชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ร่วมกันจับกุมพร้อมส่งเข้าบำบัดในโครงการรีไซเคิลเยาวชน เพื่อบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจมิให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ในด้าน

กลุ่มผู้เสพยาเสพติดในระดับมัธยมศึกษาเข้ารับการบำบัดเพิ่มขึ้น จากข้อมูลผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูในปี 2555 มีจำนวน 330,544 ราย เป็นกลุ่มมัธยมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 81.7 และในครึ่งปีแรกของปี 2556 มีร้อยละ 85.2 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.2556)

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หากไม่มีทิศทางและยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ปัญหายาเสพติดจะเป็นส่วนสำคัญหนึ่งในการจุดรั้งประเทศไทยทั้งประเทศ เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่นๆ หลายด้าน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ความเชื่อ ความคิด วิถีชีวิตและอาชญากรรม ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเรื่องจำเป็นที่หน่วยงานต่างๆ จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของยาเสพติด และการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด นอกจากการทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนเพื่อให้เป็นเครือข่ายในการปฏิบัติงาน ขณะเดียวกันก็ต้องวางแผนงาน บริหารจัดการ ดำเนินงบประมาณและบุคลากร รวมทั้งประสานงาน

กับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติภารกิจด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายในหลายด้าน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านกฎหมาย ด้านการบริหารจัดการ ด้านรูปแบบและกระบวนการแก้ไข้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหายาเสพติด เพื่อเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการป้องกันและแก้ไข

อำเภอปางดะ เป็นหนึ่งในหลายอำเภอของจังหวัดกาฬสินธุ์ นับตั้งแต่จังหวัดกาฬสินธุ์ได้ประกาศเป็นจังหวัดปลอดยาเสพติด เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2545 (รราชเทพ โอชาธ.2554) จึงทำให้ทุกอำเภอมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด โดยอำเภอปางดะจัดตั้งศูนย์ อำนวยการที่ว่าการอำเภอ มีนายอำเภอเป็นประธานศูนย์ หัวหน้าส่วนราชการทุกส่วน ภาคประชาสังคมและภาคเอกชน ในการทำงานได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ของฝ่ายปกครอง ตำรวจ โรงพยาบาล และสาธารณสุขอำเภอ เข้ามาปฏิบัติงานประจำศูนย์ ทุกวัน พร้อมทั้งได้แต่งตั้งชุดปฏิบัติการประจำตำบล ทุกตำบลออกไปปฏิบัติงานร่วมกับ กำนัน ผู้ใหญ่ บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และคณะกรรมการประชาคมหมู่บ้านต่อต้านยาเสพติดทุกหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีการคัดกรองผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดออกเป็นกลุ่มผู้ผลิตกลุ่มผู้ค้า และกลุ่มผู้เสพให้ชัดเจน กลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มผู้ค้าได้มอบหมายให้ฝ่ายตำรวจดำเนินการปราบปรามและกดดันให้หมดไปจากพื้นที่ ส่วนผู้เสพได้มอบหมายให้โรงพยาบาลและสถานีอนามัยตำบลไปดำเนินการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยนอก

บ้านฮ่องฮี เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลปางดะ อำเภอปางดะ จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีปัญหายาเสพติดน้อยกว่าหมู่บ้านอื่นๆ จนได้รับมอบโล่ประกาศเกียรติคุณของอธิบดีกรมการ

ปกครอง จากการประกวดหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สามารถบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและประสานเชื่อมโยงแผนเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2554 (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์.2557) และจากรางวัลดังกล่าวส่งผลให้วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เลือกหมู่บ้านนี้เป็นสถานที่เพื่อใช้ศึกษาในโครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน โครงการ “วัดขึ้น COPAG สู้ชุมชนเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน” ขึ้น โดยใช้องค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ร่วมกับชุมชน ศึกษาถึงความเข้มแข็งของชุมชน และสร้างรูปแบบในการป้องกันการระบาดของยาเสพติด โดยบูรณาการรูปแบบเดิมและประยุกต์สู่รูปแบบใหม่ เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง และเกราะป้องกันชุมชนตนเองจากการระบาดของปัญหายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากความเข้มแข็งของชุมชนของฮีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบริบทชุมชนของฮี ตลอดทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน รูปแบบการป้องกันยาเสพติดของชุมชนและรูปแบบที่เกิดจากการร่วมมือและบูรณาการกับวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคามว่าเป็นอย่างไร และจะพัฒนารูปแบบการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างไร ทั้งนี้ผลการวิจัยจะมีประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือชุมชนอื่นๆ ต่อประชาชนและประเทศชาติโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน และรูปแบบในการป้องกันเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่ชุมชนของฮี หมู่ที่ 13, 14, ตำบลปางดะ อำเภอปางดะ จังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการป้องกันปัญหา ยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่ชุมชนของฮี หมู่ที่ 13,14, ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการศึกษา

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา บ้านของฮี ต.ยางตลาด อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในอดีต ข้อมูลด้านบริบทชุมชน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จัดหมวดหมู่และจัดเชื่อมโยงตามขั้นตอนและลำดับเวลา โดยนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแบบการป้องกันยาเสพติดที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ได้แก่ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำกลุ่มชุมชน เทคนิคการเล่าเรื่อง และการถอดบทเรียน มาเป็นกลวิธีในการสร้างการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไข

ปัญหา ยาเสพติด โดยใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ประชากร คือ ประชาชนทุกคนในพื้นที่บ้าน ของฮี ต.ยางตลาด อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ หมู่ที่ 13 จำนวน 878 คน, หมู่ที่ 14 จำนวน 814 คน,

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 320 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากประชากรทั้ง 2 หมู่ รวม 1,692 คน

กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มแกนนำหมู่บ้านจาก 2 หมู่บ้าน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำทางการ ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 15 คน กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุ ข้าราชการบำนาญ ผู้นำทางพิธีกรรมต่างๆ พ่อตัวอย่างหรือบุคคลตัวอย่าง จำนวน 5 คน

กลุ่มอาชีพ/กลุ่มทางสังคม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสตรีกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มทางการเกษตร จำนวน 5 คน

กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ กลุ่มผู้ประสานพลังแผ่นดินต่อต้านยาเสพติด กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มอาสาสมัครวิชาชีพ โดยกลุ่มอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกลุ่มอาสาสมัครอื่นๆ ที่มีในชุมชน จำนวน 10 คน

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้แก่ ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่บ้าน ของฮี อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 5 คน

ผลการศึกษา

1.บริบทชุมชนของฮี จากการศึกษาพบว่า ปัญหา ยาเสพติดในหมู่บ้านถือว่าน้อยมาก โดยทั้งหมู่บ้านมีชาวบ้านที่อยู่ในกระบวนการดำเนินคดีเพียงคนเดียว โดยคนที่ถูกดำเนินคดีคือ คนที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน (กลุ่มผู้นำ

สัมภาษณ์:2557) ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า หากมีคนเข้าไปเกี่ยวข้องหรือยุ่งเกี่ยวทางหมู่บ้านจะมีมาตรการในการควบคุมดูแล ขณะเดียวกันหน่วยงานของทางราชการหลายหน่วยงาน เช่น จังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลบางตลาด เป็นต้น มีโครงการเกี่ยวกับยาเสพติดลงไปที่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีกลุ่มที่เกี่ยวข้องยาเสพติดอยู่บ้างก็อยู่ในการดูแลและติดตามโดยเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของผู้วิจัยเกี่ยวกับปัญหาเสพติด และนำข้อมูลดังกล่าว มาวิเคราะห์ถึงประเด็นสาเหตุที่เกิดปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงได้พบข้อสังเกตจากพื้นที่การศึกษาหลายอย่างคือ บ้านของฮีเป็นหมู่บ้านที่มีทุนทางสังคมที่ทำให้ยาเสพติดยังไม่เป็นปัญหามากนัก เนื่องจากชาวบ้านกลุ่มต่าง ๆ มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เช่น กลุ่ม อสม. กลุ่ม อปพร. กลุ่มตาสับปะรด อีกทั้งคนในชุมชนปฏิบัติตามกฎของหมู่บ้านอย่างเข้มแข็งและจริงจัง รวมถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอ มีโครงการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาประสานกับทางชุมชนอย่างต่อเนื่อง และอีกปัจจัยหนึ่งคือ ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านที่ไกลจากถนนใหญ่ มีลักษณะเป็นเกาะกลางทุ่ง มีผืนนาล้อมรอบ ยากต่อการเข้าออกนอกในโดยที่คนในหมู่บ้านไม่ทันสังเกต ซึ่งส่งผลต่อการลำเลียงหรือการเคลื่อนย้ายยาเสพติดเข้ามาในหมู่บ้าน

2.รูปแบบในการป้องกันยาเสพติด ในพื้นที่ชุมชนของฮี หมู่ที่ 13, 14, ตำบลบางตลาด อำเภอบางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาพบว่า ในพื้นที่มีรูปแบบการป้องกันอยู่พอสมควร โดยเฉพาะรูปแบบที่ชุมชนมีส่วนร่วม คือ การจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มตาสับปะรด กลุ่ม อปพร. กลุ่มสารวัตรและตำรวจบ้าน ที่ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชน ทำหน้าที่ติดตามดูแลพฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มเยาวชนหรือบุคคลที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวิธีการป้องกันคือการแบ่งเวรยามตรวจ

ตาภายในหมู่บ้านในช่วงค่ำคืนซึ่งเป็นช่วงที่มีการซื้อขายยาเสพติด เพื่อป้องกันไม่ให้ยาเสพติดแพร่เข้ามาในหมู่บ้านได้ง่าย นอกจากนี้มีการร่วมกันออกกฎหมู่บ้านที่ใช้มีผลบังคับแก่ครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านจะตัดสินใจสิทธิในการให้สวัสดิการต่างๆในชุมชน เช่น สิทธิในการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ถูกตัดระบบน้ำประปาที่ใช้อุปโภคบริโภคในครอบครัว และชาวบ้านจะไม่ให้ความร่วมมือถ้าครอบครัวที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีการจัดงานบุญประเพณีต่างๆ

รูปแบบอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนคือรูปแบบ “ส้อม 4 ส้อม KLA” (ออกเสียงว่า ส้อมสี่ ส้อมกล่า) ซึ่งเกิดจากการลงพื้นที่ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในโครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน “วัดชีน COPAG สู้ชุมชนเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน” ปีการศึกษา 2555 โดยชุมชนร่วมกันคิด จนได้รูปแบบการป้องกันปัญหาเสพติดดังกล่าว โดยยึด “ส้อม 4” ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นภาคอีสาน ส้อมจึงแทน “เกราะในการป้องกัน” โดยกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญที่สุดคือ กลุ่มเยาวชน ตัวส้อม คือ เกราะป้องกันเยาวชนให้ปลอดภัยจากยาเสพติดแล้วตัวเยาวชนเองก็ควรมีความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาเสพติดโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพราะไม่มีเกราะป้องกันใดจะดีไปกว่าตัวเอง บวกกับการขับเคลื่อนร่วมกันของสายใยจากครอบครัวซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น ทำงานร่วมกับ ผู้นำ เครือข่ายชุมชน โดยมีกฎระเบียบชุมชนเป็นบรรทัดฐานร่วมกัน กล่าวโดยสรุปรูปแบบ “ส้อม 4 ส้อม KLA” นั้น ประกอบไปด้วยส้อม 4 คือ 1.สายใยจากครอบครัว 2. ผู้นำ 3.เครือข่ายชุมชน 4.กฎ ระเบียบ ชุมชน **ส้อม KLA** คือ 1.Knowledge (ความรู้) 2.Learning (การเรียนรู้) 3.Attitude (ทัศนคติ)

แผนภาพที่ 1: รูปแบบการป้องกันยาเสพติด

รูปแบบ“สุ่ม 4 สุ่ม KLA”

จากข้อมูลในส่วนหนึ่งของรูปแบบเดิมของชุมชนตลอดจนรูปแบบที่ภายหลังจากการดำเนินโครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน “วัดชีน COPAG สุ่มชุมชนเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน” นั้น ผู้ศึกษาได้พัฒนารูปแบบขึ้นจากเดิม เพื่อเป็นเกาะป้องกันยาเสพติดในชุมชนที่แข็งแกร่งขึ้น ซึ่งจะมีองค์ประกอบดังนี้ คือ

1) กลุ่มเครือข่ายของภาครัฐ ได้แก่ ตำรวจ อำเภอ/ฝ่ายปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาครัฐมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมให้ความรู้ในด้านกฎหมาย และชี้แนะแนวการป้องกันปัญหาเสพติด เช่น โครงการ 1 หลักสูตร 1 ชุมชน ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งให้ความสำคัญในการป้องกันยาเสพติดในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยผ่านการดำเนินโครงการ“วัดชีน COPAG สุ่มชุมชนเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน” แสดงถึงการให้ความสำคัญของภาครัฐต่อประชาชนในชุมชน

2) กลุ่มเครือข่ายในชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่ม อปพร. กลุ่มสตรีและตำรวจบ้าน กลุ่มเครือข่ายเหล่านี้มีความสำคัญในการทำหน้าที่สอดส่องดูแล ผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงของคนในชุมชน คือรวมกันทำงานเป็นทีมคอยประสานอย่างต่อเนื่อง เมื่อพบพฤติกรรมที่ต้องสงสัยที่จะสู้อ้ว หรือเข้าข่ายในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เมื่อพบเขา

ชน 2-3 คนชอบจับกลุ่มมั่วสุม ได้มีการตักเตือนเยาวชนเหล่านั้น และมีการเฝ้าติดตามพฤติกรรมแจ้งพฤติกรรมดังกล่าวนั้นให้ผู้ปกครองในครอบครัวนั้นทราบและร่วมหาแนวทางแก้ไขร่วมกันอย่างประนีประนอมด้วยความเข้าใจ ในส่วนนี้ถือว่าคนของชุมชนแก้ไขด้วยคนในชุมชนด้วยตนเองอย่างเข้มแข็ง

3) ภาวะเฝ้าระวังของชุมชน ชุมชนบ้านฮ่องฮี มีภาวะเฝ้าระวังในชุมชนที่เกิดจากร่วมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อใช้บังคับ และลงโทษสำหรับผู้กระทำ ซึ่งผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีการตักเตือนในขั้นแรกและมีการตัดสิทธิในการให้สวัสดิการต่างๆในชุมชน เช่น ตัดสิทธิในการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ถูกตัดระบบน้ำประปาที่ใช้อุปโภคบริโภคในครอบครัว และชาวบ้านจะไม่ให้ความร่วมมือถ้าครอบครัวที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีการจัดงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น

4) สายใยครอบครัว+สุ่ม KLA ซึ่งจะเห็นได้ว่าส่วนที่เกิดขึ้นใหม่และเป็นองค์ประกอบความสำคัญในรูปแบบนี้คือ ครอบครัวกับสุ่ม KLA ซึ่งพบว่าในชุมชนบ้านฮ่องฮีนั้นได้มีการป้องกันเรื่องยาเสพติดที่เริ่มจากครอบครัวอันดับแรก เนื่องจาก การที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้นต้องอาศัยสมาชิกในครอบครัวทั้ง พ่อ แม่ ลูก มีความที่มีใกล้ชิด พูดคุยปัญหากันได้ทุกเรื่องเป็นปัจจัยสำคัญหรือนี้ช่วยป้องกันมิให้เกิดปัญหายาเสพติดในครอบครัวได้ ผ่านการให้ความรู้ (Knowledge) ถึงคุณและโทษ การสั่งสอนในทางที่ดี มีตักเตือนในสิ่งที่ลูกหลานทำแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสม และการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ ผู้ปกครองนั้นมีส่วนสำคัญเพราะจะนำมาซึ่งการเรียนรู้ (Learning (การเรียนรู้) ของลูกหลานของตนว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ จนนำมาซึ่งทัศนคติของเยาวชน หรือลูกหลานที่มีทัศนคติ (Attitude) ที่ถูกต้องในเรื่องยาเสพติดมากขึ้น เช่น ผู้ปกครองท่านหนึ่งที่มีบุตรหลานที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ปวส.2 ตระหนักถึงเรื่องของการดูแลเอา

ใจใส่พฤติกรรมของบุตรหลานของตนเองมากยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญในเรื่องค่าใช้จ่ายที่เกินความจำเป็น การคบเพื่อน พฤติกรรมเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับอบายมุขหรือยาเสพติด บุคลิกภาพนิสัยส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีการโทรติดตามพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอด้วยความห่วงใย แนะนำ ชักชวนให้ทำกิจกรรมร่วมกันกับครอบครัวมากยิ่งขึ้น โดยใช้เวลาในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือช่วงปิดภาคเรียน มีกิจกรรมทำเป็นประจำ เช่นการทำนา ทำสวน และการส่งลูกหลานออกไปทำงานต่างจังหวัดหรือในกรุงเทพฯกับญาติพี่น้อง เพื่อเป็นการปลูกฝังให้บุตรหลานเห็นถึงคุณค่าของเงิน องค์กรประกอบดังกล่าวถือว่าเป็นเกาะป้องกันสำคัญที่ต้องเริ่มต้นจากสถาบันพื้นฐานของสังคมนั่นก็คือ สถาบันครอบครัว

5) บริบทชุมชนและสภาพแวดล้อมชุมชน เนื่องจากสภาพชุมชนของฮีมีความเข้มแข็งเป็นพื้นฐาน มีลักษณะทางกายภาพที่ดีและเหมาะสมอยู่ใกล้ถนน แต่ไม่ติดถนน เงียบสงบ มีทุนทางสังคม ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม เช่น การขับร้องเพลงประจำถิ่น คือสรภัญญ์ และนำไปเผยแพร่ตลอดจนเข้าประกวดแข่งขัน จนได้รับรางวัลชนะเลิศ การงดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานศพงานบุญ เป็นต้น

6) การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นจุดแข็งของชุมชนของฮี เพราะไม่ว่ามีกิจกรรมอะไร งานราษฎร์หรืองานหลวง ล้วนได้รับการตอบสนองจากชาวบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มต่างๆ อยู่ในชุมชน ต่างเข้ามาร่วมทำกิจกรรมมิได้ขาด จึงทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีเอกภาพ

3.การพัฒนาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่ชุมชน ของฮี หมู่ที่ 13, 14, ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

เนื้อหาส่วนนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณ โดยเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 3.74 เมื่อจำแนกรายข้อโดยเรียงลำดับการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

1) การมีส่วนร่วมคิด อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 3.54 โดยประชาชนร่วมเสนอความคิดเห็นในการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน มากที่สุด รองลงมาคือร่วมประชุมปรึกษาหารือ เพื่อร่วมวางแผนป้องกัน ปัญหายาเสพติดในชุมชนส่วน และการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

2) การมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 4.13 โดยประชาชนร่วมกำหนดขั้นตอนการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือร่วมวางแผนป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน และร่วมในการเสนอจัดกิจกรรมต่างๆ ในการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชน

3) การมีส่วนร่วมปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 3.76 โดยประชาชนร่วมสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลแปลกหน้าที่เข้ามาในชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับยาเสพติดแก่เพื่อนบ้าน และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในกิจกรรมป้องกันปัญหายาเสพติด

4) การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 3.29 โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุง แก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่มีต่อการป้องกันปัญหายาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือมีส่วนร่วมติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ และมีส่วนร่วมร่วมในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของการพัฒนารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการมีส่วนร่วม
1) ร่วมคิด	3.54	0.89	มาก
2) ร่วมตัดสินใจ	4.13	1.04	มาก
3) ร่วมปฏิบัติ	3.76	0.95	มาก
4) ร่วมติดตามประเมินผล	3.29	0.93	ปานกลาง
รวม	3.74	0.87	มาก

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้พบว่า การพัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดโดยประชาชนมีส่วนร่วม พื้นฐานและบริบทของชุมชนถือเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์ บุญญาบุหงศ์ และคณะ (2552) ที่วิจัยเรื่อง รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า บริบทชุมชนมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหาเสพติดและระดับความสำเร็จในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด กล่าวคือ สถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่ชุมชนที่มีความเป็นเมืองสูงจะมีขนาดและความซับซ้อนของปัญหาสูงมาก การติดตาม ตรวจสอบและการเข้าถึงกลุ่มประชากรเป้าหมายทำได้ยาก ส่งผลให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดไม่สามารถครอบคลุมได้ทั้งพื้นที่ ประสิทธิภาพหรือความสำเร็จในการดำเนินงานในเขตเมืองจะเกิดขึ้นบางพื้นที่หรือบางชุมชนที่คนในชุมชนรวมกลุ่มกันได้อย่างเข้มแข็ง ขณะที่ชุมชนที่มีความเป็นเมืองน้อยหรือชุมชนชนบท เช่น เทศบาลตำบล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล แม้ว่าบางพื้นที่สถานการณ์ปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นจะมีความรุนแรงแต่ความซับซ้อนของปัญหาจะน้อยกว่าที่เกิดขึ้นในเขตชุมชนเมือง นอกจากนี้การติดตาม ตรวจสอบและเข้าถึงกลุ่มประชากรเป้าหมายสามารถทำได้ง่ายกว่าในพื้นที่เขตเมือง การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา

ยาเสพติดจึงมีความสำเร็จหรือเกิดประสิทธิผลครอบคลุมได้ทั้งชุมชนและมีความยั่งยืนในการดำเนินงานมากกว่าชุมชนเขตเมือง ทั้งนี้เพราะลักษณะสังคมชนบทไม่ค่อยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม คนในชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ใกล้ชิด ความเป็นเครือญาติสูง มีความรู้สึกผูกพันร่วมเป็นเจ้าของชุมชน และร่วมเป็นเจ้าของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหามากกว่าในชุมชนเขตเมือง

นอกจากพื้นฐานและบริบทของชุมชนที่เป็นส่วนสำคัญต่อการป้องกันยาเสพติดแล้ว สิ่งสำคัญคือการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ ที่ต้องตระหนักถึงภัยของยาเสพติด และหาวิธีป้องกันและแก้ไขร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรสุข สินศุก (2545) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันยาเสพติด โดยวิธีการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ตำบลบางพรม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าการก่อเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดจากการกระตุ้นให้ชุมชนรับรู้และตระหนักในปัญหาเสพติด และสิ่งสำคัญของป้องกันปัญหาเสพติด การประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในชุมชน (หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ องค์กรอิสระและเครือข่ายภาคประชาชน) โดยกระบวนการดำเนินงานที่สำคัญที่สุด คือ การร่วมกันค้นหาและทำความเข้าใจสถานการณ์

ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และยุทธศาสตร์หรือวิธีดำเนินงานที่ส่งผลให้กิจกรรมที่จัดทำประสบความสำเร็จ คือ การทำงานเป็นทีมเดียวกันโดยมีการแบ่งหน้าที่ดำเนินงานส่วนงาน และการใช้ทุนทางสังคมในชุมชนเป็นฐานในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภรดี ไชยสิน(2547) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น :กรณีศึกษาการพัฒนาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาารูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เริ่มจากการสร้างความตระหนักแก่ประชาชนทั่วไป จากนั้น จึงคัดเลือกแกนนำชุมชนเข้ามาทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการทำการสำรวจการใช้ยาเสพติดก่อนดำเนินการทบทวน/สำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านของตำบลน้ำเห็ญ และตำบลบ้านไร่ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ จากนั้น มาดำเนินการแก้ไข ติดตามผลและตรวจสอบเป็นระยะ รวมทั้งประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการกิจกรรมสำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในมุมมองของชาวบ้าน คือ การเสริมสร้างอาชีพและการลดกระแสบริโภคนิยม จากบทเรียนที่ได้จากประชาชนในชุมชน คือการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่ใช่เป็นเพียงการดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่ฝ่ายรัฐเป็นผู้กำหนดให้ แต่ควรเกิดจากจิตสำนึกของประชาชนจริงๆ ฝ่ายรัฐจะต้องให้อำนาจและให้ประชาชนได้แสดงบทบาทของตนอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการบริหาร

1. การกระตุ้นและชักชวน ให้ชุมชนใกล้เคียงร่วมดำเนินการเช่นเดียวกัน เพื่อให้เกิดแนวร่วม และเป็นเครือข่ายในการทำงาน ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการ

2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด เป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นชุมชนเข้มแข็ง เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งแล้ว ควรสนับสนุนให้เกิดการแก้ไขปัญหาเสพติดด้วยมาตรการอื่นต่อไป ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกับชุมชนในการติดตามและประเมินศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง

3. การสร้างภาคีในการทำงาน บางภารกิจบางกิจกรรม ชุมชนมีขีดจำกัดในการดำเนินงาน จึงมีความจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยจัดกระบวนการทำงานเพื่อความสะดวกต่อการประสานงาน ซึ่งอาจอยู่ในรูปคณะกรรมการ หรือศูนย์ประสานงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติด ในชุมชนอื่นๆ ในส่วนกลาง หรือชุมชนอื่นๆ ในส่วนภูมิภาค เพราะมิติต่างๆ ของแต่ละชุมชนอาจไม่เหมือนกัน ทำให้ได้รูปแบบและวิธีการอื่นที่นำมาใช้ในการพิจารณาในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น เพราะแนวทางการสืบสวนความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไม่ควรซ้ำแบบเดิม

2. ควรมีการศึกษาวิจัยกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงและมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เช่นข้าราชการฝ่ายปกครอง ข้าราชการตำรวจ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น เพื่อเป็นการสะท้อนให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับทราบข้อมูลทั้งสองด้าน ทั้งด้านความสำเร็จและด้านความล้มเหลวตลอดจนความเข้าใจถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้านบ้านสองฮีหมูที่

13,14, องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาดและ
หน่วยราชการในพื้นที่, ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน
องฮีทุกคนที่เป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล ให้คำชี้แนะ และให้

ความเป็นกันเองกับผู้วิจัยและทีมงาน ทำให้
งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสุข สินศุข. (2545). กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันยาเสพติด โดยวิธีการวิจัยปฏิบัติการ
อย่างมีส่วนร่วม ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ สด.ด. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธราเทพ โอชารส.(2554).รูปแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี
ส่วนร่วม : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลคำบง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์.วารสารมหาวิทยาลัยราช
ภัฏมหาสารคาม; ว.มร.ม. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2:พฤษภาคม - สิงหาคม 2554.
- สุรีย์ บุญญาหงษ์ และคณะ.(2552). รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดใน
ชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดกาฬสินธุ์.(2557).ข่าวเด่นประจำวัน.ค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2557,จาก
[http://pr.prd.go.th/kalasin/ewt_news .php?nid=1258](http://pr.prd.go.th/kalasin/ewt_news.php?nid=1258).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556).รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสอง
ปี 2556. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 เดือนสิงหาคม 2556.